

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริโภคปัจจัย ๔ ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การบริโภคที่จะได้รับประโยชน์ตามหลักของพุทธศาสนา ต้องบริโภคที่ประกอบด้วยเหตุผล มีปัญญาพิจารณาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภิกษุสามเณรจะต้องพิจารณาบริโภคปัจจัย ๔ โดยความสำรวมระวังให้มากเป็นพิเศษ คือ (๑) จีวร ใช้สอยเพียงเพื่อป้องกันความหนาว ความร้อน เหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์เลื้อยคลาน และเพื่อปกปิดร่างกาย (๒) บิณฑบาต บริโภค ไม่ใช่เพื่อเล่น มัวเมา หรือประดับตกแต่ง แต่เพื่อยังอัตภาพร่างกายให้ดำรงอยู่ได้ บรรเทาความหิวเก่า ป้องกันความหิวใหม่ (๓) เสนาสนะ ใช้สอย เพื่อบำบัดความหนาว ความร้อน จากสัตว์และอันตรายจากฤดูกาล (๔) คิลานเภสัชใช้เพื่อบรรเทาเวทนาที่เกิดจากอาพาธต่าง ๆ การบริโภคหรือใช้สอยปัจจัย ๔ ต้องพิจารณาให้ถูกต้องตามหลักของพุทธศาสนา จึงจะเกิดประโยชน์ที่แท้จริง

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้พุทธบริษัททั้งหลาย ให้รู้จักสันโดษในการบริโภคปัจจัย ๔ ตามมีตามได้ ดังความว่า “เป็นผู้สันโดษด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ตามแต่จะได้ แม้การที่ภิกษุเป็นผู้สันโดษด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และ คิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ตามแต่จะได้ นี่ก็เป็นนาถกรรมธรรม”^๒ ให้มีสติพิจารณาอยู่เป็นประจำทั้งก่อนจะบริโภค ขณะบริโภค และหลังจากบริโภคแล้ว ไม่ให้เป็นไปเพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน ไม่ให้เป็นไปเพื่อประดับตกแต่ง แต่เป็นไปเพื่อยังอัตภาพนี้ให้เป็นไป

การบริโภคปัจจัย ๔ นั้นถือปัจจัยเครื่องอาศัยขั้นพื้นฐานของบรรพชิต ตามหลักของพระธรรมวินัย เรียกว่า นิสสัย ๔ ซึ่งพระอุปัชฌาย์จะต้องบอกแก่กุลบุตรผู้ที่อุปสมบทในวันนั้นตามพุทธคำรัสที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้อุปสมบทบอกนิสสัย ๔ คือ บรรพชาอาศัยโกชนะ คือ ลำข้าวที่พึงได้ด้วยปลีแข้ง, บรรพชาอาศัยผ้าบังสุกุล เธอพึงทำอุตสาหะในผ้าบังสุกุล, บรรพชาอาศัยเสนาสนะ คือ คางไม้ เธอพึงทำอุตสาหะในเสนาสนะ คือ คางไม้, บรรพชาอาศัยยา คือ น้ำมูตรเน่า เธอพึงทำอุตสาหะในยา คือ น้ำมูตรเน่า”^๓

^๑ ม. มู. (ไทย) ๑๒/๒๓/๒๒-๒๓.

^๒ อ. ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๓/๑๘.

^๓ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๓/๑๐๑-๑๐๒.

การที่จะได้มาซึ่งปัจจัย ๔ นั้น ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้จะต้องแสวงหาโดยชอบธรรม มิใช่ด้วยการโกหก การพูดเลียบเคียง การทำนิมิต การกำจัดคุณเขา การต่อลาภด้วยลาภ การให้ไม่ การให้ไม่ไผ่ การให้ใบไม้ การให้ดอกไม้มิใช่ การให้ผลไม้ การให้น้ำอาบ การให้แป้งจุน การให้ดินสอพอง การให้ไม้สีฟัน การให้น้ำบ้วนปาก ด้วยคำพูดมุ่งให้เขารักตน ด้วยคำพูดเหลวไหลเหมือนแกว่ง ด้วยกิริยาประจบ ด้วยการขัดตั่งตีสุนทิตเขา ด้วยวิชาดูพื้นที่ ด้วยเครื่องงานวิชา ด้วยวิชาทำนายลักษณะอวัยวะ ด้วยวิชาดูฤกษ์ยาม ด้วยการทำหน้าที่พูด ด้วยการเดินเป็นคนรับใช้ ด้วยการเดินสื่อสาร ด้วยเวชกรรม ด้วยนวกกรรม ด้วยการให้ก้อนข้าวตอบแทนก้อนข้าว^๔ พึงแสวงหาด้วยความบริสุทธิ์

ถ้าหากแสวงหาปัจจัย ๔ ได้มาด้วยความไม่บริสุทธิ์ หรือไม่ได้พิจารณาด้วยความสำรวมระวัง เป็นผู้ที่ไม่มีคุณความดีที่สมควรจะได้รับปัจจัย ๔ จากชาวบ้านมาบริโภคนั้น แต่ก็ยังรับปัจจัย ๔ ของชาวบ้านมาบริโภคอยู่ก็จะเกิดโทษ ส่วนผู้ที่มิมีศีลบริโภคด้วยการพิจารณา หรือผู้ที่ประมาทบริโภคอันเป็นทักษิณบุคคลที่แท้จริงจึงจะสมควรที่จะรับปัจจัย ๔ ของชาวบ้านมาบริโภค ดังความว่า “การบริโภคของภิกษุผู้ศีลแม้จะบริโภคอยู่ในท่ามกลางสงฆ์ ชื่อว่า เถยปริโภคนั้น การบริโภคไม่ได้พิจารณาของผู้มีศีล ชื่อว่า อธิปริโภคนั้น เพราะเหตุนี้ ภิกษุจึงพิจารณาในทุก ๆ ขณะ ที่บริโภค บิณฑบาตพึงพิจารณาในทุก ๆ คำข้าว เมื่อภิกษุไม่สามารถปฏิบัติเหมือนอย่างนั้น ในเวลา ก่อนอาหาร, หลังอาหาร, ในปฐมยาม, มัชฌิมยาม และปัจฉิมยาม ถ้าไม่ได้พิจารณาเลย ปล่อยให้อารมณ์ขึ้น ภิกษุนั้นชื่อว่า ย่อมตั้งอยู่ในฐานะอธิปริโภคนั้น แม้เสนาสนะก็พึงพิจารณาในทุกๆ ขณะ ที่บริโภค สำหรับ เกสขเมื่อมีสติเป็นปัจจัยในขณะที่รับทั้งในขณะบริโภคจึงจะควร แม้เมื่อเป็นเช่นนี้ เมื่อภิกษุทำสติ ในขณะรับแล้วขณะบริโภคไม่ได้ทำอีก เป็นอาบัติ ไม่ทำในขณะที่รับแต่ทำในขณะที่บริโภค ไม่อาบัติ”^๕ บุคคลส่วนมากในปัจจุบันอาจจะมองเห็นว่า การบริโภคปัจจัย ๔ เป็นเรื่องปกติไม่มีความสำคัญอะไร มาก ในส่วนของการที่จะทำให้บุคคลสามารถบรรลุคุณธรรมเบื้องสูงในพระพุทธศาสนาได้ ความจริงแล้วการบริโภคปัจจัย ๔ เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาจริง ๆ แล้วก็จะสามารถเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้บรรลุธรรมได้ โดยการเริ่มจากการพิจารณาให้ถึงพร้อมด้วยความบริสุทธิ์ การสมาทานธุดงค์วัตร มักน้อยสันโดษ ขัดเกลากิเลส โยคีบุคคลทำการสมาทานเอาธุดงค์เช่นนี้แล้ว ศีลของท่านซึ่งถูกชำระล้างมลทินแล้วด้วยน้ำ คือ คุณ มีความเป็นผู้มักน้อย สันโดษ ขัดเกลากิเลส สงัด ไม่สังสมกองกิเลส การปรารภความเพียรและความเป็นผู้เลี้ยงง่าย เป็นต้น ก็จักเป็นสิ่งสมบูรณ์ด้วยดี กับทั้งพรตทั้งหลายของท่านก็จะสมบูรณ์ด้วย อันโยคีบุคคลผู้มีมารยาททั้งปวงบริสุทธิ์แล้วด้วยคุณ คือ ศีล และพรต

^๔ จุ. ม. (ไทย) ๒๕/๒๐๖/๖๐๐.

^๕ พระพุทธโฆสะ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๖๑-๖๒.

อันหาโทษมิได้เช่นนี้ ดำรงตนอยู่ในอริยวงศ์อันเป็นของเก่าแก่ ๓ ประการ คือ ความสันโดษในจีวร, ความสันโดษในบิณฑบาต, ความสันโดษในเสนาสนะตามมีตามได้ แล้วจักเป็นบุคคลสมควร เพื่อจะบรรลุอริยวงศ์ประการที่ ๔ ซึ่งได้แก่ ความเป็นผู้ยินดีในสมณภวานาและวิปัสสนาภวานา^๖ เพื่อเข้าสู่การบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาสืบไป

การที่ผู้วิจัยเลือกทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เพราะเห็นว่าการบริโกทปัจจย ๔ เพื่อสนับสนุนการบรรลุธรรม เป็นเรื่องที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาที่จะทำให้พุทธบริษัท เกิดปัญญาพิจารณาในการบริโกทปัจจย ๔ ให้ถูกต้องอย่างแท้จริง จนสามารถที่จะกระทำตนให้การบรรลุถึงความ เป็นพระอริยบุคคล ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองต่อไปในอนาคต ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่า การบริโกทปัจจย ๔ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริโกทปัจจย ๔ อย่างไร และการบริโกทปัจจย ๔ สามารถสนับสนุนให้เกิดการบรรลุธรรมได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่สมณะวิสัย และเข้าถึงจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริโกทปัจจย ๔ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริโกทปัจจย ๔
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริโกทปัจจย ๔ เพื่อสนับสนุนการบรรลุธรรม

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

- ๑) การบริโกทปัจจย ๔ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒) บทบัญญัติเกี่ยวกับการบริโกทปัจจย ๔
- ๓) การบริโกทปัจจย ๔ ที่สนับสนุนการบรรลุธรรม

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากหลักฐานข้อมูลในพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๐๐ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ พระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๕ หนังสือตำรา วิทยานิพนธ์และงานเขียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

^๖ พระพุทธโฆสะ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), หน้า ๘๓.

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การบริโภคน้ำจืด ๔ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ บทบัญญัติเกี่ยวกับการบริโภคน้ำจืด ๔ มีอย่างไร

๑.๔.๓ การบริโภคน้ำจืด ๔ ที่สนับสนุนการบรรลุนิพพานเป็นอย่างไร และมีวิธีการอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การบริโภคน้ำจืด ๔ หมายถึง การใช้สอย การบริโภค การอยู่อาศัยเพื่อให้เกิดประโยชน์ในเครื่องอาศัยเลี้ยงชีพของบรรพชิตในพระพุทธศาสนา ๔ อย่าง ได้แก่ จีวร คือ ผ้าห่ม บิณฑบาต คือ อาหาร เสนาสนะ คือ ที่อยู่อาศัย คิลานเภสัช คือ ยารักษาโรค

๑.๕.๒ การบรรลุนิพพาน หมายถึง การทำให้แจ้งโลกุตตรธรรมซึ่งได้แก่ โสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตตผล

๑.๕.๓ บทบัญญัติ หมายถึง สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เกี่ยวกับการบริโภคน้ำจืด ๔

๑.๕.๔ การบริโภคน้ำจืด ๔ เพื่อสนับสนุนการบรรลุนิพพาน หมายถึง การใช้สอย การบริโภค การอยู่อาศัย ที่เกื้อหนุนให้ได้เจริญพระกรรมฐานจนสามารถทำให้แจ้งโลกุตตรผล ซึ่งได้แก่ โสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตตผล

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ พระพรหมมงคลจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ หลวงพ่อสอนธรรม มรดกธรรมพระพรหมมงคลจารย์ ว่า รู้จักประมาณในการกิน การนุ่งห่ม การประกอบกิจการงานทุกอย่างต้องมีความประมาณ พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า มตฺตญฺญตา สทา สาธุ ความรู้จักประมาณ คือ พอดี ยังประโยชน์ให้สำเร็จ^๓

๑.๖.๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธธรรม ว่า ทักขิไณยบุคคลนั้นจะต้องเป็นทักขิไณยที่แท้ คือ ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมความดีงามที่ทำให้เป็นทักขิไณยบุคคล ผู้ใดไม่ได้เป็นทักขิไณยบุคคลแท้จริง ท่านถือว่า ยังไม่มีสิทธิสมบูรณ์ที่จะรับทักษิณาของชาวโลกมาบริโภค เช่น ภิกษุสามเณรแม้จะมีความประพฤติดีงาม เป็นผู้มีศีล และตั้งใจปฏิบัติธรรม แต่ตราบไถที่ยังเป็นปุถุชนอยู่ การที่ภิกษุสามเณรนั้นรับอาหารบิณฑบาตของชาวบ้านมาฉัน

^๓ พระพรหมมงคลจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), หลวงพ่อสอนธรรม มรดกธรรม พระพรหมมงคลจารย์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔๒.

ท่านถือว่าเป็นการบริโภคอย่างเป็นหนี้ คือ เป็นหนี้ต่อชาวโลก ควรจะเร่งปลดเปลื้องหนี้เสีย ด้วยความใส่ใจปฏิบัติธรรมให้บรรลุความเป็นทักษิณบุคคล^๔

๑.๖.๓ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ โอวาทคำสอนสำหรับพระภิกษุผู้บวชใหม่ ว่า บรรพชิตนั้น จักต้องเลี้ยงชีวิต อยู่ด้วยวัตถุปัจจัยตามที่ผู้อื่นจะอำนวยความสะดวก ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา เป็นต้น โดยไม่ทำเอง ไม่สะสมเองซึ่งอาหารนั้นๆ อันเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งแก่การประพฤติพรหมจรรย์ ตนเองจะต้องประพฤติปฏิบัติธรรมวินัย ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ถึงกับเกิดสิทธิอันชอบธรรมในอันที่จะบริโภคอาหารของชาวเมือง^๕

๑.๖.๔ พระเทพสิมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี) ได้กล่าวเอาไว้ในหนังสือ ธรรมปริทัศน์ ๔๑ ว่า พระภิกษุสามเณรจะต้องมีการฝึกหัดเจริญสติด้วยการพิจารณาปัจจัย ๔ ใน ๓ เวลา คือ ธาตุปฏิภูมิจึงเวกขณะ พิจารณาปัจจัย ๔ โดยความเป็นธาตุในเวลาเช้า คือ เวลาที่ได้ปัจจัย ๔ นั้นมา, ตั้งขณิกปัจจุเวกขณะ พิจารณาปัจจัย ๔ ในขณะบริโภคคือใช้สอย และ อดีตปัจจุเวกขณะ พิจารณาทดแทนในภายหลัง หลังจากที่ไม่ได้พิจารณาในเวลาเช้า^๖

๑.๖.๕ พระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภทฺโท) ได้กล่าวเอาไว้ในหนังสือ ๔๘ พระธรรมเทศนาพระโพธิญาณเถร ว่า เมื่อหิบบิณฑบาตท่านก็ต้องให้พิจารณา เมื่อฉันอาหารบิณฑบาตก็ต้องพิจารณา เสนาสนะที่อยู่อาศัยท่านก็ต้องให้พิจารณา ยานาบัดโรคท่านก็ต้องให้พิจารณา ทำไมท่านจึงให้พิจารณา อะไรมันเป็นเหตุให้มีความกำหนัดข้อมใจขึ้น ให้เราโลก ให้เรากำหนด ให้เราโกรธ ข้อมใจ เราสารพัดอย่าง อันนี้เราก็ต้องระวัง มันต้องระวัง^๗

๑.๖.๖ พระมหามิตร ฐิตปญฺโญ (วันยาว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ เนื้อหาของงานวิจัยนี้กล่าวถึงการบริโภคเพื่อเกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น คือ การบริโภคที่สำเร็จผล การบริโภคตามแนวพุทธ

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๘๓.

^๕ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), โอวาทคำสอนสำหรับพระภิกษุผู้บวชใหม่, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันสันติธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๕๓.

^๖ พระเทพสิมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี), ธรรมปริทัศน์ ๔๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๔๒.

^๗ พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), ๔๘ พระธรรมเทศนาพระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภทฺโท), พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เมตตา, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕๘.

จะต้องประกอบด้วยเหตุผลของการบริโภค คุณภาพชีวิตจะเป็นฐานสนับสนุน การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ทำให้มนุษย์มีความสามารถในการจะดำรงชีวิตที่ดีงาม^{๒๒}

๑.๖.๓ นาวาเอกวันชัย ทรงเมตตา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเชิงปรมัตถธรรมในพุทธปรัชญา เนื้อหาของงานวิจัยนี้กล่าวถึง อาหารเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อาหารส่งผลให้เป็นคุณและโทษแก่ชีวิตได้เหมือนกัน การบริโภคอาหารจึงต้องอาศัยหลักพิจารณาเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงคุณค่าอาหารให้ถ่องแท้ก่อนที่จะบริโภค^{๒๓}

๑.๖.๔ ณิชชา ธารสนธิยา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุพระนิพพานที่ปรากฏในคณกโมคคัลลานสูตร เนื้อหาของงานวิจัยนี้กล่าวถึง การอยู่ผาสุกจักมี โดยความเกิดขึ้นแห่งกำลังกายเพราะโภชนะที่เป็นสัปายะที่พอประมาณเป็นปัจจัย อีกอย่างหนึ่งความหาโทษมิได้เพราะการละสุขในการหลับสุขในการเอน และในการโง่งว้าง ละเว้นการเกียจคร้าน การปรับความเหมาะสมแห่งอิริยาบถทั้ง ๔ จดเว้นการบริโภคตามต้องการ ภิกษุพึงคบบริโภคเสีย ๔-๕ คำ แล้วดื่มน้ำแทน เป็นการเพียงพอเพื่อความอยู่ผาสุก^{๒๔}

๑.๖.๕ อัมพร จันทรรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติธรรมกับการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท เนื้อหาของงานวิจัยนี้กล่าวถึง การปฏิบัติธรรมอย่างมั่นคงถึงพร้อมด้วยความมกน้อย สันโดษ ความขัดเกลากิเลส ความอยู่ในที่สงัด เป็นเหตุให้เข้าถึงความสันโดษในจิรวตามมีตามได้ ความสันโดษในบิณฑบาตตามมีตามได้ ความสันโดษในเสนาสนะตามมีตามได้ และความเป็นผู้ยินดีในภาวนา ตลอดทั้งเกื้อกูลไตรสิกขาให้มีความสมบูรณ์และเข้าถึงการบรรลุธรรม^{๒๕}

^{๒๒} พระมหามิตร จิตปญโญ (วันยาว), “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๗), หน้า ๔๘.

^{๒๓} นาวาเอกวันชัย ทรงเมตตา, “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเชิงปรมัตถธรรมในพุทธปรัชญา” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๑), หน้า ๓๖.

^{๒๔} ณิชชา ธารสนธิยา “ศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุพระนิพพานที่ปรากฏใน คณกโมคคัลลานสูตร” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๕), หน้า ๕๗.

^{๒๕} อัมพร จันทรรัตน์ “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติธรรมกับการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๕.

จากการทบทวนเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องนั้นพบว่า ในประเด็นการบริโภคน้ำจืด ๔ เพื่อสนับสนุนการบรรลุนิคม ยังไม่มีผู้ศึกษาอย่างเป็นระบบหรือไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ เพื่อให้บุคคลทั้งหลายได้เข้าใจและได้รับประโยชน์จากการบริโภคน้ำจืด ๔ อย่างสูงสุด

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๐๐, พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๘, พระไตรปิฎกภาษาไทยพร้อมอรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๒๕

ข. เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา หนังสือ ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ อินเทอร์เน็ต และอื่น ๆ ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้

๑.๗.๒ วิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์

๑.๗.๓ เรียบเรียง และสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ

๑.๗.๔ เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ได้ทราบถึงการบริโภคน้ำจืด ๔ ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ได้ทราบถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคน้ำจืด ๔

๑.๘.๓ ได้ทราบถึงการบริโภคน้ำจืด ๔ เพื่อสนับสนุนการบรรลุนิคมในพระพุทธศาสนา สำหรับพระภิกษุสามเณรให้มีแนวทางในการบริโภคน้ำจืด ๔ สืบไป